Valtuustoaloite kevytmaito ja oivariini valinnaisiksi kouluihin ja varhaiskasvatukseen 4.9.2026

TEKLTK 10.11.2026 § 76
78/02.09.01/2026

Valmistelija

Valmistelija tekninen johtaja

Jari Mäkelä ym. ovat jättäneet seuraavan valtuustoaloitteen 4.9.2026.

Esitämme, että Vetelin kouluissa ja varhaiskasvatuksessa tarjotaan rasvattoman maidon rinnalla kevytmaitoa ja margariinin rinnalla Oivariinia.

Mitään ei poisteta. Nykyiset vaihtoehdot säilyvät tarjolla. Lapsi saa valita.

Paras ateria on se, joka tulee syödyksi. Jos maito jää juomatta ja leipä syömättä ravintosisällöllä ei ole väliä. Veteli on maidontuotantoaluetta, ja valinnan opettelu kuuluu ruokakasvatukseen.

Laajassa 28 tutkimusta ja lähes 21 000 lasta kattaneessa katsauksessa (vanderhout ym., American Journal of Clinical Nutrition 2020) yksikään tutkimus ei osoittanut vähärasvaisen maidon suojaavan lapsia ylipainolta. Kevytmaito on siis lapselle turvallinen vaihtoehto.

Kun kouluruoka ei pidä nälkää loitolla iltapäivään asti, tilalle otetaan helposti energiajuoma tai muu sokeripitoinen välipala. Sitä ongelmaa ei ratkaista poistamalla lautaselta rasvaa vaan huolehtimalla siitä, että kouluruoka maistuu ja riittää.

Tekninen lautakunta pyysi lausunnon valtuustoaloitteesta Minna Dammertilta. Dammert oli asiantuntijana laatimassa yhdessä Vetelin kunnan teknisen toimen ja sivistystoimen kanssa Vetelin kunnan ruokahuollon palvelukuvauksen, jossa sovitaan ruokahuollon sisällöistä.

LAUSUNTO, MINNA DAMMERT, DAMICO OY
”Olen ollut laatimassa Vetelin kunnalla ruokakasvatussuunnitelmaa. Ruokakasvatussuunnitelma pohjautuu voimassa oleviin suomalaisiin ravitsemussuosituksiin.
Kunnan ei tule tarjota kouluruokailussa tai varhaiskasvatuksen aterioilla kevytmaitoa eikä Oivariinia, koska ne eivät vastaa valtakunnallisia ravitsemus- ja ruokailusuosituksia, joihin julkisten ruokapalvelujen järjestäminen perustuu. Julkisen ruokapalvelun tulee tukea lasten tervettä kasvua, ravitsemuksellista laatua sekä kansallisten ravitsemustavoitteiden toteutumista.
Vaikka ravitsemussuositukset eivät ole muodollisesti lainsäädäntöä, ne muodostavat julkisen ruokapalvelun yleisesti hyväksytyn ammattistandardin, johon kuntien ruokapalvelujen suunnittelu ja laadun arviointi perustuvat.

Suomalaisissa koulu- ja varhaiskasvatusruokailun suosituksissa ruokajuomana suositellaan rasvatonta maitoa tai piimää. Tavoitteena on vähentää lasten tyydyttyneen rasvan saantia ja samalla turvata kalsiumin, proteiinin ja muiden ravintoaineiden saanti. Kevytmaito sisältää enemmän tyydyttynyttä rasvaa kuin rasvaton maito. Lasten ravitsemussuosituksissa pyritään siihen, että tyydyttyneen rasvan määrä pysyy mahdollisimman alhaisena sydän- ja verisuoniterveyden sekä pitkän aikavälin

kansanterveyden näkökulmasta. Koska rasvaton maito täyttää ravitsemukselliset tavoitteet paremmin, ei kunnalla ole ravitsemuksellista perustetta korvata sitä kevytmaidolla yleisessä tarjoilussa tai tarjota sitä edes vaihtoehtona.

Oivariini on voi-kasviöljyseos, jonka rasvasta merkittävä osa on maidon rasvaa ja siten tyydyttynyttä rasvaa. Julkisissa ruokailusuosituksissa leivän päälle suositellaan kasviöljypohjaisia levitteitä, joissa on pehmeää rasvaa.

Suositusten tavoitteena on:

- vähentää tyydyttyneen rasvan saantia,
- lisätä pehmeiden rasvojen käyttöä,
- ehkäistä sydän- ja verisuonisairauksien riskitekijöiden kehittymistä jo lapsuudessa.

Kun viranomainen käyttää harkintavaltaa palvelujen järjestämisessä, sen tulee nojautua asianmukaiseen asiantuntijatietoon, valtakunnallisiin suosituksiin ja objektiivisiin perusteisiin. Julkinen toimija ei saa toimia mielivaltaisesti eikä sivuuttaa käytettävissä olevaa asiantuntijanäyttöä ilman perusteltua syytä. Tämä yleinen hallinto-oikeudellinen periaate perustuu hallintolain vaatimuksiin tarkoitussidonnaisuudesta, yhdenvertaisuudesta ja objektiivisuudesta. Jos kunta päättäisi tarjota ensisijaisina tuotteina kevytmaitoa ja Oivariinia vastoin valtakunnallisia ruokailu- ja ravitsemussuosituksia, sen olisi kyettävä osoittamaan päätökselle ravitsemuksellisesti hyväksyttävät perusteet. Tämä olisi käytännössä vaikeaa, koska viralliset suositukset tukevat rasvattoman maidon ja pehmeitä rasvoja sisältävien levitteiden käyttöä. Oivariinia ei tule tarjota kasvisrasvalevitteen vaihtoehtona.

Valtuustoaloitteessa mainittu tutkimus (Shelley M. Vanderhout ym. (2020), "Whole milk compared with reduced-fat milk and childhood overweight: a systematic review and meta-analysis", The American Journal of Clinical Nutrition.) käsitteli ainoastaan lehmänmaidon rasvapitoisuuden yhteyttä lasten painoon. Tutkimus ei käsitellyt sydän- ja verisuonitautiriskiä eikä voipohjaisten levitteiden vaikutuksia, joten sitä ei voida käyttää perusteena kasvirasvalevitteistä luopumiselle.

Yksittäinen kapea tutkimus ei voi ohittaa valtakunnallisten ravitsemussuosituksia. Suomalaisten suositusten mukainen ratkaisu on tarjota rasvatonta maitoa tai piimää sekä kasviöljypohjaista pehmeää rasvaa sisältävää levitettä. Päiväkoti- ja kouluruokailussa järjestäjän on huolehdittava, että tarjolla oleva ruoka täyttää ravitsemukselliset vaatimukset. Lapsen tai huoltajan mielipide tai mieltymys ei syrjäytä velvollisuutta järjestää ravitsemuksellisesti asianmukainen ateria.

Lapsilla on oikeus tulla kuulluksi ja hänen mielipiteensä ruokapalvelusta on otettava huomioon iän ja kehitystason mukaisesti. Siksi ruokakasvatussuunnitelmassa ja laaditussa palvelukuvauksessa on huomioitu lasten osallistaminen mm. ruokalistasuunnitteluun. Vastuu

tarjoaman ravitsemussuositusten mukaisuudesta kuuluu kuitenkin ruokapalvelun järjestäjälle. Kouluruoka pitää kyllä nälkää, jos annoskoko on riittävä ja kaikki annoksen osat syödään. Lapsille ja nuorille ei tule olla mahdollista korvata lounasta energiajuomilla tai sokeripitoisilla välipaloilla

Minna Dammert, toimitusjohtaja, Damico Oy”

Esittelijä

Kunnanjohtaja Kellokoski-Kari Eija

Päätösehdotus

Vetelin kunnan tekninen lautakunta pitäytyy hyväksytyssä ruokakasvatussuunnitelmassa, joka on tehty tutkittuun tietoon perustuvan valtakunnallisen ruokailu- ja ravitsemissuosituksen mukaisesti ja päättää hylätä valtuustoaloitteen. Julkinen toimija ei saa toimia mielivaltaisesti eikä sivuuttaa käytettävissä olevaa asiantuntijanäyttöä ilman perusteltua syytä.

Keskustelun kuluessa Petri Tikkakoski esitti vastaesityksen Miia Tunkkarin kannattamana, jossa päätösesitystä muutetaan muotoon: Rinnalle otetaan kouluissa vaihtoehtoina mukaan kevytmaito ja Oivariini. Vastaesitys ei koske varhaiskasvatusta, jossa mennään ravintosuositusten mukaan.

Koska oli tehty kunnanjohtajan esityksestä poikkeava kannatettu esitys, puheenjohtaja esitti suoritettavaksi kädennostoäänestyksen.

Äänestysesitys hyväksyttiin.

Suoritetussa äänestyksessä annettiin kunnanjohtajan päätösesitykselle 3 ääntä (Mia Nisula, Riitta Huusko, Janne Salo) ja vastaesitykselle neljä ääntä (Juha Anttila, Tomi Huusko, Miia Tunkkari, Petri Tikkakoski).

Päätös

Äänestystulosten perusteella puheenjohtaja totesi teknisen lautakunnan hyväksyneen vastaesityksen. Pöytäkirjaan merkittiin, että Riitta Huusko, Janne Salo ja Mia Nisula jättivät päätöksestä eriävän mielipiteen.

_____